18.102
Introduction to Functional Analysis
Bahar 2009
Prof.Dr.Richard Melrose

Ders 20. ÖZFONKSİYONLARIN TAMLIĞI

$A \in \mathcal{K}(\mathcal{H})$ ayrılabilir bir Hilbert uzayında kompakt dönüşüm olsun. A kompakt olmasa bile

$$(20.1) \quad Nul(A) \subset \mathcal{H}$$

altkümesinin kapalı, dolayısıyla $Nul(A)^{\perp}$ bir Hilbert uzayı-sonlu boyutlu olabilir- ($A = 0$ durumunda bunun ilginç bir durumu yoktur).

Theorem 15. Ayrılabilir bir Hilbert uzayı $\mathcal{H}$ için, $A \in \mathcal{K}(\mathcal{H})$ özeşlenik, kompakt bir dönüşüm, $A^* = A$ ise $null(A)^{\perp}$ nın A'nın özfonksiyonlarından oluşan bir ortonormal tabanı vardır-$j \to \infty$ için $\lambda_j \to 0$, $|\lambda_j|$ artmayan bir dizi olmak üzere u_j ler

$$(20.2) \quad Au_j = \lambda_j u_j, \quad \lambda_j \in \mathbb{R} \setminus \{0\}$$

olarak ayarlanabilir.$Null(A)^{\perp}$ sonlu boyutlu ise, dizi sonlu bir dizidir.

Bunun kanıtını vermeden önce "Fredholm Alternatifi" olarak bilinen kullanışlı sonuçlarını verelim.

Sonuç 4. Ayrılabilir bir Hilbert uzayında $A \in \mathcal{K}(\mathcal{H})$ özeşlenik kompakt dönüşüm ise

$$(20.3) \quad u - Au = f$$

eşitliğinin her $f \in \mathcal{H}$ için ya tek çözümü vardır ya da

$$(20.4) \quad u - Au = 0$$

eşitliğinin çözümü aşikar olmayan sonlu boyutlu uzaydır ve (20.3) eşitliğinin çözümü olması için gerekli ve yerli koşul f'nin bütün çözümlere dik olmasıdır.

Kanıt. Bu $Id - A$ dönüşümünün sıfır uzayının kapalı görüntü kümesine dik olmasıdır. Dolayısıyla $Id - A$ tersinir olup-olmamasından bağımsız olarak görüntü kümesi tam olarak $Null(Id - A)$ nın diktümleyenidir. Bu çerceveden bakıldığında, görüntü altuzayı sıfır uzaya her zaman diktümleyen olduğundan, çok fazla alternatif olmadığı düşünebilir.$\square$

Önteorem Ayrılabilir bir Hilbert uzayında (sonlu boyutlu da olabilir) $A \in \mathcal{H}(\mathcal{A})$ özeşlenik kompakt dönüşüm ise

$$(20.5) \quad F(u) = (Au, u), \quad F : \{u \in \mathcal{H} : \|u\| = 1\} \to \mathbb{R}.$$

fonksiyonu birim küme üzerinde supremum ve infimum değerini alan sürekli bir fonksiyondur. Üstelik maksimum yada minumumu sıfır değil ise, bu, A'nın bir özvektöründe alınan, özdeğerdir.

Kanıt. $F(u)$ sonlu boyutlu uzaylarda bir fonksiyon gibi görünse de öyle değildir. Öncelikle A'nın özeşlenik olmasından dolayı

$$(20.6) \quad \overline{(Au,u)} = (u, Au) = (A^*u, u) = (Au, u)$$

olduğundan F gerçekten gerçel değerlidir. A'nın ve iççarpımın sürekliliğinden ve aşağıdaki gerektirmeden

$$(20.7) \quad |F(u) - F(u')| \leq |(Au,u) - (Au,u')| + |(Au,u') - (Au',u')| \leq 2\,\|A\|\,\|u - u'\|$$

dır (çünkü u ve u' nın normları birdir) dolayısıyla F süreklidir.

Sonlu boyutta, küre kompakt ve bir kompakt kümede sürekli fonksiyon maksimum ve minumum değerini alacağından kanıt biterdi. Genel durum için A'nın kompaktlığı kullanılacak. F kesinlikle sınırlıdır.

$$(20.8) \quad |F(u)| \leq \sup_{\|u\|=1} |(Au,u)| \leq \|A\|\,.$$

Böylece $F(u_n^+) \to \sup F$ ve $F(u_n^-) \to \inf F$ olacak biçimde u_n^+ ve u_n^- dizileri vardır. Zayıf kompaktlıktan altdiziye geçerek $u_n^+ \to u^+$ ve $u_n^- \to u^-$ zayıf yakınsadıklarını varsayabiliriz. A'nın kompaktlığından $Au_n^+ \to Au^+$, $Au_n^- \to Au^-$ yakınsamaları kuvvetlidir, yani normda yakınsarlar. Bu durumda

$$(20.9) \quad \left|F(u_n^\pm) - F(u_n^\pm)\right| \leq \left|A(u_n^\pm - u^\pm), u_n^\pm)\right| + \left|A(u^\pm, u_n^\pm - u^\pm)\right|$$

$$= \left|A(u_n^\pm - u^\pm), u_n^\pm)\right| + \left|(u^\pm, A(u_n^\pm - u^\pm))\right| \leq 2\left\|Au_n^\pm - Au^\pm\right\|$$

ifadesinden $F(u^+) = \lim F(u^+)$ ve $F(u^-) = \lim F(u^-)$ sırasıyla F'nin supremum ve infumumlarıdır. Böylece sonlu boyutda olduğu gibi supremum ve infumum değerleri sırasıyla maksimum ve minumum değerlerdir.

Dolayısıyla $\Lambda^+ = \sup F > 0$ olduğunu varsayabiliriz. Bu durumda $v \perp u^+$ olan her $v \in \mathcal{H}$ için aşağıdaki eğri

$$(20.10) \quad L_v : (-\pi, \pi) \to \mathbb{R} \quad L_v(\theta) = cos\theta u^+ + sin\theta v$$

birim kürenin içerisindedir. Hesapla

$$(20.11) \quad F(L_v(\theta)) = (A(L_v(\theta), L_v(\theta)) = cos^2\theta F(u^+) + 2sin(2\theta)Re(Au^+, v) + sin^2(\theta)F(v),$$

. Bu fonksiyonun $\theta = 0$ noktasında maksimum değer aldığını biliyoruz. Bu fonksiyonun $(\pi, -\pi)$ aralığında kesinlikle türevlenebilir ve türevi süreklidir). O noktada türevi $Re(Au^+, v)$, dolayısıyla sıfırdır. Aynı durum v yerine iv alınması durumunda da doğrudur, dolayısıyla, aslında

$$(20.12) \quad (Au^+, v) = 0 \quad \forall v \perp u^+, \quad \|v\| = 1.$$

Bu v'ler tarafından gerilen uzay alınırsa $v \perp u^+$ olan her v için $(Au^+, v) = 0$ dolayısıyla A^+u, u^+ nın bir gerçel katı olmalıdır. Bunun F'nın tanımı içinde değerlendirilmesiyle $Au^+ = \Lambda^+ u^+$, özdeğeri $\Lambda^+ = \sup F$ olan, özvektördür.

Aynı fikir $\inf F$ negatif ise uygulanır, örneğin A, $-A$ ile değiştirilebilir. Bu önteoremin kanıtını tamamlar.

Teorem 15'nin kanıtı Öncelikle $\mathcal{H}_0 = Nul(A)^\perp \subset \mathcal{H}$ Hilbert uzayını ele alalım. Bu durumda

$$(20.13) \quad (Au, v) = (u, Av) = 0 \quad \forall u \in \mathcal{H}_0, v \in Nul(A) \Rightarrow Au \in \mathcal{H}_0,$$

olduğundan A, $\mathcal{H}_0$ uzayını kendisine götürür.

Üstelik A'nın $\mathcal{H}_0$ uzayına kısıtlanışı olan A_0 kompakt dönüşümdür-kompakt olmasının nedeni, $B(0,1) \subset \mathcal{H}_0$ için $A(B(0,1))$ kümesinın birim kürenin görüntüsünden daha küçük olmasındandır(aslında eşittirler).

Kuadratic formu F_0 olan A_0 dönüşümününe Önteoremi uygulayarak bir özvektör buluruz. $\sup_{A_0} < -\inf_{F_0}$ olmadıkca, bu özvektör, $\sup_{A_0}$ karşılık gelsin-diğer durumda inf karşılık getirilir. $F_0 = 0$ olmadıkca bu yapılanda hiçbir hata yoktur. Üstelik,

Önteorem 15 Bir Hilbert uzayında, genelde, özeşlenik dönüşüm için

$$(20.14) \quad F \equiv 0 \Leftrightarrow A \equiv 0.$$

Kanıt. İlkesel olarak F sadece birim kürede tanımlanır, fakat elbette, buradan her $u \in \mathcal{H}$ için (Au, u) elde edebiliriz. Yani, $u = 0$ durumunda bu elbette sıfırdır ve diğer durumda

$$(20.15) \quad (Au, u) = \|u\|^2 F(\frac{u}{\|u\|}).$$

A yı kutupsal olarak ifade edebiliriz.

$$(20.16) \quad 2(Au, v) = (A(u+v), u+v) + i(A(u+iv, u+iv).$$

Bu $F \equiv 0$ ise $A \equiv 0$ olduğunu gösterir□

Dolayısıyla $A \equiv 0$ olmadıkça bir özvektör bulabiliriz-$A \equiv 0$ durumunda $Nul(A) = \mathcal{H}$ dır. Şimdi tümevarım kullanabiliriz. A için normları bir olan birbirlerine dik e_j özvektörleri ve özdeğerleri λ_j olmak üzere

$$(20.17) \quad \mathcal{H}_N = \{u \in \mathcal{H}_0 = Nul(A)^\perp : (u, e_j) = 0, j = 1, 2, ..., N\}$$

olacak biçimde bir N'nın olduğunu varsayalım. Yukarıdaki tartışmadan dolayı,

$$(20.18) \quad u \in \mathcal{H}_N \Rightarrow (Au, e_j) = (u, Ae_j) = \lambda_j(u, e_j) = 0 \quad \text{olduğundan} \quad u \in \mathcal{H}_N \Rightarrow Au \in \mathcal{H}_N,$$

böylece A dönüşümü $\mathcal{H}_N$ uzayını kendisine götürür.

Üstelik bu kısıtlanmış dönüşüm $\mathcal{H}_N$ de kompakt ve özeşleniktir. Dolayısıyla, $\mathcal{H}_N$ da kısıtlanmış dönüşümün özdeğeri F'nın maksimum ya da minumumu olan bir özvektörünü bulabiliriz. Problem, herhangi bir yerde, $F = 0$ olduğu zaman oluşabilir, fakat bu durumda $\mathcal{H}_N$ üzerinde $A \equiv 0$ ve $\mathcal{H}_N \perp Nul(A)$ olduğundan $\mathcal{H}_N = \{0\}$ elde edilir, dolayısıyla $\mathcal{H}_0$ sonlu boyutlu olmak zorundadır.

Buradan ya $\mathcal{H}_0$ sonlu boyutludur ya da özdeğerleri ($|\lambda_i|$) artmayan olacak biçimde, $\mathcal{H}_0$ da A'nın özvektörlerinin sonsuz bir ortonormal (e_i) dizisini elde edilebiliriz- çünkü birbirlerini izleyen F_N ler bir öncekinin kısıtlaması olup maksimim ve minumumları sıfıra daha çok yaklaşmaktadırlar, en azından sıfırdan uzaklaşmamaktadırlar. Aslında bu durumda $\lambda_i \to 0$ dır, çünkü diğer durumda $\lambda \neq o$ gibi bir özdeğere karşılık gelen özvektörlerin uzayının sonsuz boyutlu olması gerekir bu ise, son olarak gösterildiği gibi, $\lambda(Id - \lambda^{-1}A)$ dönüşümünün sıfır uzayının sonlu boyutlu olma durumuna aykırıdır.

Sonuçta, bu ortonormal dizi neden $\mathcal{H}_0$'nın bir ortonormal tabanıdır? Eğer değilse, inşa edilen (e_i) dizisi tarafından üretilen uzayın kapanışı $\mathcal{H}'$, ve bu uzayın $\mathcal{H}_0$ da diktümleyenini-bu aşikar olmayabilir- bulabiliriz. Daha önceki gibi, F nin bu uzaya kısıtlanışına F', A nın da kısıtlanışına A' dersek, yine özeşlenik kompakt bir dönüşüm elde ederiz. Dolayısıyla F' sıfır değil ise, F' sıfırdan farklı özdeğeri olan özvektörünü bulabiliriz. Bu ise her zaman, en azından, mutlak değerde en büyük olan özdeğer seçmemize ters düşer. Böylece $F' \equiv 0$ dolayısıyla $A' \equiv 0$ ve özvektörler $Nul(A)^\perp$'nın bir ortonormal tabanıdır. Bu Teoremin kanıtını tamamlar$\square$.